

len, hogy ilyen iskolába adják gyermekeiket. Ennyit a szakoktatás válságának (mondhatni, csődjének) agyonpropagált megoldásáról, amely jóformán már a nagyobb multinacionális cégek munkásutánpótlását is veszélyezteti. Alabán Péter érzékletesen és számos adat tükrében szemlélteti, hogy Ózdon egyszerre van jelen a munkanélküliség és a munkaerőhiány; hiszen a szakképzetlen, vagy az iskolát korán elhagyó (*early school leaving*) gyerekek menthetetlenül „megismétlik” szülei sorsát.

Szót kell ejtenünk arról, hogy a munkásokkal és az egykor igen magas munkathosszal együtt az ipari örökség nagy része is eltűnt és eltűnik a városból. Az ipari örökségvédelem hazai helyzetéről Németh Györgyi írt átfogó tanulmányt a *Munkás-kultúra-örökség* című, 2020-ban megjelent kö-

tetében; Alabán Péter munkája pedig helyszíni riporttal egészíti ki ezt a nagyobb képet. A szerző számos külföldi példát hoz arra, amikor az ipari örökséget (vagy annak egy részét) komoly állami támogatással megmentették, és most turistalátványosság (a legsikeresebb példa a Ruhr-vidék); Magyarországon azonban nemcsak tőke, hanem komoly szándék sem volt erre (egyik kormány alatt sem).

Miközben emberileg érthető, hogy aki tud, az elmenekül innen (ha nagy honvágya van, akkor is), ebben a helyzetben különösen értékelni kell azokat, akik, mint Alabán Péter, a „mégis” morállal a maradás és a tenni akarás mellett döntenek. Hiszen a tenni akarás megvolt, csak elmenekült; nem véletlen, hogy a régió gyermekei Londonban mosogatnak, pincérkednek, vagy a „jobbak” (nagyon ritkán) felemelkednek a kinti középosztály soraiba. Beilleszkedni

azonban akkor sem tudnak teljesen – ami külön megérdemelne egy esettanulmányt.

Sorsod-Borsod – tartja a népi mondás, és ez valóban így van. De ez már egy másik tanulmányra tartozik. Amit Alabán Péter ezért a vidékért megtehetett, azt megtette és teszi tovább. Jó volna, ha ez a vidék viszonyerné láthatóságát – ha másért nem, hát azért, hogy a „centrum” ne csak a parlamenti választások előtt kapjon észbe. Mert akkor már valóban menthetetlenül késő lesz – nemcsak Borsodnak.

(Alabán Péter: *Egykor volt gyárváros... Társadalmi változások Ózdon és környékén a rendszerváltástól napjainkig*. Kronosz Kiadó, Pécs, 2020. 344 oldal)

Bartha Eszter

A VÁSÁRHELYI LÁTÓHATÁR REPERTÓRIUMA

Hódmezővásárhely nagyszámú és kultúraigényes lakossága között sok író, költő itt született, és sokan pedig itt találtak otthonra. A nagy értékű művek a sok olvasót helyben megtalálták, mint mindenütt az országban. Ilyen kiadvány volt korábban a *Juss*: Tornyai János festőművész kiváló munkája alapján, a *Délsziget*: földtani-földrajzi neve a déli országrészre utalva és *A Jövendő*. A sok jelentős szerzői név között sokunknak több még ma is ismerősen hangzik, de újak és fiatalok is bőven akadnak közöttük.

Mivel búcsút kellett mondani ezeknek a kiadványoknak, ám igény mutatkozott rá, és Fuchsz Máté felkarolta ezt a küldetést, hogy a nagy örökséget a *Vásárhelyi Látóhatar* (Művészet, irodalom, helytörténet) folytatja, hiszen a keletkezett űrt ki lehet tölteni úgy, hogy akik kevesebbet publikálnak, azok is tollat ragadhatnak. Ma már a XI. évfolyam gyarapítja mindazok könyvespolcát, akik évente egymás mellé tették a szebbnél szebb, színes címlapos, A/4-es formátumú kiadványt. A kitűnő, változatos témájú közleményeket Benák Katalin szer-

keszti. Nem véletlen tehát, hogy Kovács István szükségesnek látta: az első tíz évfolyam anyagát feldolgozza úgy, hogy az alkalmas legyen a sokirányú keresésre.

A repertórium Benák Katalin lényegre törő *Ajánlója* után a szerző – tételszámmal ellátva – minden közleményt, képet felsorol. Így a nyomtatott formában megjelent tíz évfolyam harminc számának utolsó tétele a 948. számot viseli.

Ehhez kapcsolódik az elektronikus *Vásárhelyi Látóhatár* eddig megjelent anyaga, melynek témaköre az alcíme is egyben: Kultúra, Társadalom.

A folyamatos tételszámozásnak köszönhetően látható, hogy az utolsó közlemény az 1142. – azaz ennyi a tíz év termése.

A befejező rész a 89–127. oldal között a *Mutató a Vásárhelyi Látóhatár repertóriumához*, amelyben a földrajzi neveken és a személynveken kívül a közlemények jellegére, tartalmára. ahol szükséges, ott röviden utal. Ez a *Mutató* még a korszerű segédeszközök mellett is nagy segítség az olvasók részére, mert a szerző neve, vagy a keresett tárgy alapján könnyen meg tudják találni a szükséges írást, műalkotás reprodukcióját, fotókat.

(Kovács István: *Vásárhelyi Látóhatár Repertórium: nyomtatott I – X. és eLátóhatár I – VI. évfolyam.* Hód-Biotech Kft.–Hód Kiadó, Hódmezővásárhely, 2020. 127 oldal)

Dobos Irma

gat-Bácskáról, Kupuszináról, Vallási népeletünkről.

A legtöbb tanulmányt az első fejezetben olvashatjuk, méghozzá a vidék népeletének kutatóiról. A jeles elődök a magyar néprajz klaszszikusai vagy éppen a vajdasági magyar kultúra jelesei. Csupa olyan kutató, alkotó, aki az elmúlt évtizedek alatt kiesett a köztudatból, bár az sem biztos, hogy annak szerves részei voltak valaha is. Tanulmányok a tudós elődökről: *Bellosics Bálint, vidékünk nemzetiségeinek első magyar néprajzkutatója; Kármán József verbászi református lelkész a babonáról 1877-ben; Kálmány Lajos és a Krisztus-mondák; Bálint Sándor vajdasági kutatásairól; Herceg János jegyzetei nyelvjárásról és néprajzról; „Kírváj”, a bácskai búcsú – kilencven év távlatából; Bodor Anikó Kupuszinán; A népelet motívumai a drávaszögi Neumayer Újlaki Kornél Dezső elbeszéléseiben.*

A második fejezet a kiségiót mutatja be: *Múlt, jelen és jövő a nyugat-bácskai magyarok szemével; Nyugat-Bácska szétszórt magyarjairól.*

A harmadik fejezet a szülőhelyet járja körül: *Élet a Duna mentén; Vándorélet; Putri 2., avagy százéves sors; A műrokonság és a házassági rokonság néhány jellegzetessége Kupuszinán; Földet vagy iskolát?*

A negyedik, zárófejezet a vallásos népelet elemeit villantja fel: *A templomter identitást jelző elemei; Községi fogadalmi szokások Nyugat-Bácskában; Nyugat-bácskai búcsúk; Egy ritka bánsági Szentháromság-kereszt.*

Ez tehát a kínálat, ebből szemezgethet az olvasó és a könyv bemutatására vállalkozó egyaránt.

Az első kutató, akinek bácskai tevékenységét részletekbe menően megrajzolja Silling István, az a Bellosics Bálint, aki Rédicson szlovén/vend családban született és nemzetiségiként jól beszélt délszláv nyelv-

TANULMÁNYOK A VAJDASÁGI DUNA MENTÉRŐL

Silling István tematikusan rendezte egybe az összeválogatott tanulmányokat, sőt, a témakörök alapján kialakított fejezetek címet is kaptak: *Rólunk szóltak, Jegyzetek a Nyu-*